

boekbesprekingen

Walvissen & Dolfijnen (Cetacea)

Dit boek bevat twaalf bladzijden tekst en voor de rest magnifieke foto's in kleur van walvissen en dolfijnen. De tekst bestaat uit hoofdstukjes over 'Welkom in het Noordpoolgebied', 'Baleinwalvissen', 'Tandwalvissen', 'Spitssnuitdolfijnen', 'De eenhoorn van het Noordpoolgebied', 'De walvis en zijn zintuigen', 'Aanpassingsvermogen van walvissen', 'De commerciële walvisvangst', 'De walvisvangst voor het levensonderhoud', 'Het dodental ten gevolge van ongelukken', 'Bedreiging van de leefomgeving', 'Massale strandingen' en 'Toekomstige raadselen'. Over het geheel genomen bevat de tekst veel 'facts' die ook goed kunnen dienen voor een algemene oriëntatie of voor werkstukken en dergelijke. Een luxe uitgevoerde uitgave voor niet al te veel geld.

Vic Cox: Walvissen & Dolfijnen. 128 bladzijden, ruim 110 kleurenfoto's (1991). Originele titel: 'Whales & Dolphins'. Vertaling door Wiebe Stui-

ve, redactie Anita Middel. Uitg. Rebo Productions B.V., postbus 314, 2160 AH Lisse, 02521 - 19 105. Prijs f 34,90. Een ander prachtig boek over walvissen vonden wij in de uitverkoop van f 92,50 voor f 49,50, namelijk de Engelse vertaling van 'La planète des baleines' (1986) door Jacques-Yves Cousteau & Yves Paccalet. 'Whales' is in 1988 vertaald uit het Frans door I. Mark Paris en uitgegeven door Harry N. Abrams, Inc., Attention: Dept. 10, 100 fifth Avenue, New York, N.Y. 10114-0087, USA. Een magnifiek boek over walvissen, die per soort en in al hun facetten uitgebreid worden besproken. Een boek dat walvisliefhebbers moeten hebben gezien.

Themanummer 'Muskusrat en beheer' (Ondatra zibethicus)

Het juninummer van 'Muskusrat en beheer' (11de jaargang, nummer 2, juni 1991) bevat niet minder dan 68 bladzijden en werd uitgegeven naar aanleiding van het tienjarig jubileum van de Personeels - Belangenvereniging Muskusrattenbestrijding (PBM) welke op 10 maart 1981 werd opgericht.

Deze vereniging tracht de goede samenwerking tussen alle belanghebbenden in de muskusrattenbestrijding te bevorderen. Tevens wordt gestreefd naar een technisch, kwalitatief zo goed en verantwoord mogelijke bestrijding. 'Muskusrat en Beheer' verschijnt vier maal per jaar. Abonnementen in Nederland kosten f 35,- per jaar. Aanmeldingen als abonnee bij E.C. Stuy, Harstakker 2, 7843 PW Erm, 05916 - 1549.

Dit themanummer bevat een aantal artikelen over fuiken, vangkooien, vaste vangplaatzen, kunstbouwen, klemmen, vangtechnieken en hulpmiddelen: 'Fuikenontwikkeling', 'Uitvinding Stoelfuik door de ideeënbuscommissie beloond', 'De Stoelfuik', 'Nieuws van

boekbesprekingen

het fuikenfront', Effectief afsluiten van grote duikers', 'Vaktechnisch nieuws uit Flevoland', 'Ontwikkelingen in vangtechnieken 1 en 2', 'Toepassing pvc-bocht bij fuiken' en 'Kunststof, een oplossing voor weggrottende fuiken?' en 'Ontwikkelingen in vangtechnieken', 'Plaatselijke aanpassingen van vangmiddelen', 'Bestrijding en beschoeiing', 'Het werken met pvc-vangbuisen in de provincie Noord-Holland', 'Combinatie van vangtechnieken', 'Invloed van vangtechnieken', 'Invloed vaste vangplaatsen op muskusrattenpopulatie', 'Aan de wieg van de kunstbouw: de pvc-buis', 'Fuik in pvc-buis voor muskusratten', 'Ontwikkelingen in vangtechnieken; ook premievangers denken mee!', 'Ontwikkelingen in vangtechnieken', 'Vervanging van veren bij grondklemmen', 'Grote grondklem als lokaasklem', 'Een nieuwe muskusrattenklem', 'Aanpassing op conybear', 'Conybear-plaatje', 'Het 'klaphek'', 'Grondradar ontleeft weglichaam - Modern rattenvangen', 'Ophanging rollen gaas', 'Grondboor als hulpmiddel', 'De stootbijl', 'Werk besparende nieuw ontwikkelde grondboor ten behoeve van het maken van vaste vangplaatsen', 'Ringkramtang met voorraadmagazijn' en 'Buitenboordmotoren in de muskusrattenbestrijding'.

Dit jubileumnummer van het kwartaalblad van de landelijke vakvereniging voor de muskusrattenbestrijding PBM heeft heel wat nieuwe informatie over de muskusrattenbestrijding bij elkaar gebracht.

Contactadres: J. van der Stelt, Sleeuwijkse dijk 13, 4251 XA Werkendam, 01835 - 3516.

Verslag Stichting Egelopvang Den Haag en omstreken (*Erinaceus europaeus*)

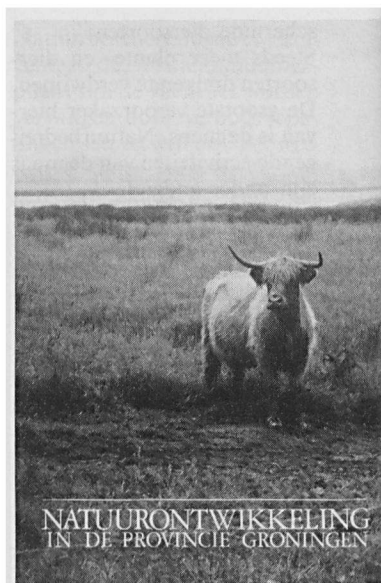
Bovengenoemde stichting heeft de activiteiten gedurende de periode juli 1990 tot juli 1991 in een verslag samengevat.

De stichting heeft een opvangcentrum voor Egels en ontplooid ook activiteiten op preventief gebied. Het aantal ernstig zieke en/of verstoorde Egels bij de opvang blijkt rond Den Haag nog steeds toe te nemen. In de verslagperiode werden 214 Egels opgevangen, waarvan er 55 voortijdig overleden. Bij sectie bleek vaak de lever te zijn aangetast en er komen meer kwaadaardige gezwellen voor. Het verslag (13 bladzijden) geeft een goede indruk over de activiteiten van de op 29 juni 1988 opgerichte stichting.

Correspondentie-adres: postbus 82381, 2508 EJ 's-Gravenhage, 070 - 3 542 188.

Natuurontwikkeling in de provincie Groningen

In mei 1990 werd in Groningen een symposium georganiseerd over natuurontwikkeling. Dit symposium vormde de aanleiding tot het uitbrengen van een bundel artikelen onder de gelijknamige titel. Als de bundel representatief is voor het gehouden symposium dan moet het er wel hard aan toe zijn gegaan. Natuurbeheerders blijken het geheel niet eens te zijn over de vraag wat natuur nu eigenlijk is, wat de mens steeds maar weer wil ingrijpen, nu precies zou moeten ontwikkelen en welke methodes hij moet (mag) gebruiken. Sommige auteurs staan bescherming van het oude cultuurlandschap voor met

uitbreiding van de bergboerenregeling. Groningen heeft vanouds een open landschap en dat moet (in grote lijnen) zo blijven. Anderen hechten minder aan dit landschapstype - hoe oud is het eigenlijk? en wat is oud? - en zoeken naar andere typen natuur. Wat opvalt bij de beschrijving van de praktijkvoorbeelden is het gebruik van het criterium van zeldzaamheid. 'De Kleine Zilverreiger is terug!', wordt gemeld als wapenfeit. En ongegeneerd wordt bij de beheersmethoden verteld dat een kudde Schotse Hooglanders regelmatig wordt ingeënt en wordt afgevoerd voor de slacht. Alsof het vrijlevende grazende dier niet tot de natuur behoort en op een zeker moment nu eenmaal sterft, als aas nog een rol in de kringloop vervult evenals de kalk uit het overgebleven skelet! De hier te bespreken bundel maakt dus een paar dingen duidelijk. Ons natuurbeeld moet fundamenteel worden bijgesteld. Het lijkt wel of veel natuurbeheerders enigs-

boekbesprekingen

zins angstig vasthouden aan het beeld van natuur als een (zeer) extensieve vorm van landbouw en de stap naar een fundamenteel andere, fantasievolle (maar niet onberekenbare!) visie niet goed durven maken. Dit leidt er dan ook toe dat men meent voortdurend te moeten ingrijpen, zeker als ontwikkelingen in natuurgebieden niet de verwachte kant opgaan. Neen, de mens en zeker de dynamische westerse mens moet weer leren zich te onthouden! Natuur is geen losse verzameling biotische elementen, maar een systeem van patronen en processen en natuurbeheer is geen gruttoteelt en moet niet de patronen proberen vast te leggen maar alleen basisvoorwaarden voor de processen scheppen, liefst in een zo groot mogelijk gebied. Een basisvoorwaarde is bijvoorbeeld het aantal grazers vaststellen aan de hand van de winterdraagkracht van een gebied en dan het 'proces' vrij laten gaan.

Naast deze inhoudelijke kritiek moet worden gezegd dat de redactie van deze bundel het soms slechte taalgebruik wel wat had mogen corrigeren. Ook de lay-out laat te wensen over: bladzijden met grote witte vlakken en slechts kleine fotootjes maken niet waar wat de omslagfoto suggereert. Als positief punt zou ik willen noemen dat hier ten minste een aanzet tot een discussie over natuur en ontwikkeling van natuur gegeven wordt en daarom moet deze bundel ook gelezen worden buiten de provincie Groningen.

JvdM

De Lange, O.A., J.C. van Hilten & J.J. Meijering (redactie): Natuurontwikkeling in de provincie Groningen. 89 bladzijden met fo-

to's, kaartjes, grafieken, tekeningen. Uitgave: Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer, Provincie Groningen en Stichting Milieufederatie Groningen.

Te bestellen door overmaking van f 15,- op gironummer 2 999 383 ten name van Stichting Milieufederatie Groningen, Emmasingel 15, Groningen, onder vermelding van de titel.

Waarom jagen ?

De auteur heeft twaalf argumenten van jagend Nederland tegen het licht gehouden. De argumentaties zijn nuttig voor iedereen die wel eens nadenkt over voor en tegen van de jacht: natuurliefhebbers, dierenbeschermers, terreinbeheerders, journalisten, juristen, beleidsmakers en onderwijsgevers. De auteur heeft dit boekje niet geschreven omdat hij denkt dat voor- en tegenstanders het ooit eens met elkaar zullen worden. Maar hij wil een bijdrage leveren aan de openbare meningsvorming. *'In de publieke arena zal uiteindelijk de waarde van de jacht afgewogen moeten worden tegen andere belangen'*, zo schrijft hij. Hij hoopt in zijn kritische beschouwingen bij te kunnen dragen aan een eerlijke en gedegen afweging. In het belang van mens en dier.

Hugh Gallacher: *Waarom jagen?* Twaalf argumenten tegen het licht

gehouden. 114 bladzijden (1990). Uitg. Icarus, Torenlaan 36, 2215 RX Voorhout. Prijs f 22,50. Verkrijgbaar door storting op gironummer 5 440 990 ten name van Uitgeverij Icarus, Voorhout.

51 Goede Manieren om het milieu te redden

De titel van deze publikatie geeft het al aan. 51 Manieren en een reeks van bekende en onbekende tips die kunnen bijdragen tot minder milieuvervuilend gedrag. Het boekje is luchtig geschreven met een opvallend positieve benadering voor onze omgeving. In de inleidende hoofdstukken gaan de auteurs in op het belang van een gezond milieu voor ons allemaal. In kader-tjes gevatte doordenkertjes ondersteunen de beschreven noodzaak voor milieuzorg. Het grappig geïllustreerde werkje is uitgevoerd als cadeauboekje. Verenigingen, instellingen en dergelijke die vanwege educatieve overwegingen grotere hoeveelheden wensen af te nemen kunnen bij de uitgever tegen een vriendenprijs (speciaal tarief) terecht.

Dijkhuizen, S., P. Maréchal & H. Lommers: *51 Goede Manieren om het milieu te redden* (1990). Tekeningen Ellen van Kasteren. 80 bladzijden inclusief een uitvoerige adreslijst. Uitg. Reaal Uitgevers bv., postbus 376, 2160 AJ Lisse, 02521 - 19 660. ISBN 90 5266 0433 NUGI 825. Prijs f 8,70.

De Veluwe natuurlijk!

Dit is een bijzonder boek over de Veluwe, omdat de auteurs geen blad voor de mond nemen. Zij schrijven duidelijk hoe ze over het Veluwse landschap en fauna en flora denken. Ze behandelen de geschiedenis van de Veluwe, de

boekbesprekingen

afbraak, het herstel sinds het einde van de 19e eeuw, de bosexploitatie, zolas die was, hoe de situatie nu is en hoe het zou moeten (kunnen) worden.

Het boek is met prachtige foto's geïllustreerd en het presenteert de Veluwe, het hart van Nederland, op een uiterst verrassende wijze. Het boek is een belangrijke bijdrage tot de discussie die momenteel over het behoud van onze Veluwe wordt gevoerd.

Harm van de Veen, één der auteurs, overleed in januari 1991 en deze uitgave kan men als zijn biologisch testament beschouwen. Harm van der Veen studeerde biologie en promoveerde op voedselselectie en terreingebied van het Edelhert. Zijn visie op natuurontwikkeling versus natuurbehoud werd verwoord in zijn boekje 'De Veluwe natuurlijk?' dat in 1975 bij de Gelderse Milieuraad verscheen.

Van 1979 tot 1988 werkte hij als hoofd van de Ecologische Afdeling van het Instituut voor Milieuvraagstukken aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Hier was hij betrokken bij projecten over bosbegrazing met Schotse Hooglanders. In 1988 vestigde hij zich als zelfstandig ecologisch adviseur.

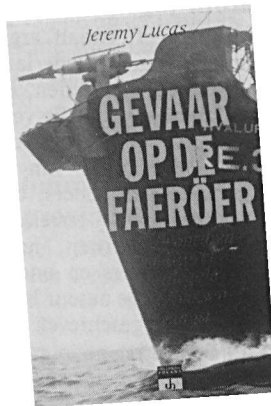
In zijn voorwoord schrijft medeauteur Ruud Lardinois: *'Dit boek was voor hem een uitdaging om het meer dan twintig jaren gerijpte en steeds verder ontwikkelde gedachtengoed voor een breed publiek toegankelijk te maken. De boodschap van dit boek is vooral zijn boodschap.'*

Op elke bladzijde zal de lezer verstand staan van vaak nieu-

we gedachtengangen. Met het boek 'De Oostvaardersplassen' van Frans Vera (1988) is dit het meest toegankelijke pleidooi voor natuurontwikkeling.

Ook over de Lynx hebben de auteurs een duidelijk oordeel. Dit dier heeft een voorkeur voor Vossen en verwilderde Katten, terwijl de Lynx op reeenpopulaties een scherpe natuurlijke selectie toepast. Een boek dat u niet mag missen!

Harm van de Veen & Ruud Lardinois: De Veluwe natuurlijk! 128 bladzijden, 87 zwartwit illustraties, 40 illustraties in kleur (1991) ISBN 90 6097 298 8. Uitgev. Schuyt & Co. Uitgevers, postbus 563, 2003 PN Haarlem. Prijs f 49,50.

Gevaar op de Fär Øer (*Globicephala melaena*)

Dit is een avonturenroman over de illegale walvisjacht. Toen Richard Bowman zijn baan bij de aardoliemaatschappij opgaf om de illegale walvisjacht op de Fär Øer wereldwijd aan de kaak te stellen, wist hij dat hij grote kans liep om lokaal bittere tegenstand op te wekken. Wat hij niet kon voorzien was dat

hij bovendien de aandacht zou trekken van de veiligheidsdiensten van drie landen. 'Gevaar op de Fär Øer' voert ons het leven binnen van een gemeenschap voor wie het afslachten van Grienden het hoogtepunt van het jaar vormt.

Bowman, bijgestaan door de geniale Amerikaan, Fitzgerald, en twee Deense vissers die de zaak een goed hart toedragen, onderneemt een gevaarlijke poging de slachtpartij tot staan te brengen. Maar er is één inwoner van de Fär Øer die vastbesloten is dat zij daar niet in zullen slagen. Jákup Poulsen, een walvisjager met een afkeer voor milieubeschermers in het algemeen en de Deense trawlerkapitein in het bijzonder, is geobsedeerd door zijn verlangen hun plannen te dwarsbomen.

Terwijl de korte noordelijke zomer vordert, wordt de aandacht van de autoriteiten en Jákup Poulsen steeds onheilspellender. Het hoogtepunt van dit voortreffelijke avonturenverhaal doet denken aan een roman van Alistair MacLean. De opmerkelijke gaven van Jeremy Lucas om de zee en haar bewoners te portretteren, zijn gedegen onderzoek en passie voor schrijven, maken van dit boek een uiterst ontroerend pleidooi voor de bescherming van walvissen.

Jeremy Lucas is ook de schrijver van 'The Longest Flight' (een poolstern... is het onderwerp van deze opmerkelijke roman over dieren), 'Fur' (buitengewoon en beangstigend), 'Fly-Fisher' en het zeer succesvolle 'Whale' (deze uitmuntende roman is ontroerend, origineel en leerzaam).

Dit boek verdient een klassieker in zijn soort te worden). Jeremy Lucas: Gevaar op de Faer-öer. Een avonturenroman over de illegale walvisvangst. Serie Hollandia Nautische Romans. 165 bladzijden, 2 kaartjes (1989). Vertaling A.M. Hioolen-van der Willigen. Oorspronkelijke titel 'The Faroes venture'. Uitg. Hollandia BV., Beukenlaan 20, 3741 BP Baarn. Prijs f 24,90.

Dierplagen en Milieu

In september 1953 verscheen het eerste nummer van 'Rat en Muis', een uitgave van ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Hoofdingspectie Milieuhygiëne, Afdeling Bestrijding van Dierplagen. Met ingang van de 39ste jaargang, nummer 1, juni 1991 wordt het tijdschrift 'Rat en Muis' voortgezet onder de titel 'Dierplagen en Milieu'. De Hoofdingspecteur van de Volksgezondheid voor de Hygiëne van het Milieu, ir. P.J. Verkerk, schrijft onder de titel 'Dierplagen: milieubeleid in de praktijk' ter inleiding onder meer het volgende: 'Het tijdperk van het zo vertrouwde 'Rat en Muis' is met het eerste nummer van 'Dierplagen en Milieu' afgesloten. Bij de wering en bestrijding van dierplagen lag het accent vanouds op de noodzaak ongedierte te bestrijden in verband met het belang voor de volksgezondheid. Het toepassen van bestrijdingsmiddelen was daarbij veelal vanzelfsprekend. Op basis van de nu beschikbare kennis is deze vanzelfsprekendheid geen goed uitgangspunt meer voor het verwerkelijken van een milieusparende praktijk. Strategie S32 uit het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP) stelt het duidelijk: *'Realiseren van structurele maatregelen om*

het gebruik van bestrijdingsmiddelen terug te dringen'. Een doeltreffende naleving van de Bestrijdingsmiddelenwet is daarbij van het grootste belang. Totstandkoming van een Wet Dierplagen is van belang voor onder andere de bestuurlijke organisatie van de dierplaagbestrijding. Nieuwe kennis is nodig om methoden te kunnen ontwikkelen die gunstiger zijn voor het milieu en die tevens doeltreffend zijn. Klimaatbeheersing, hygiëne, signalering en fysieke bestrijding zijn enkele van de trefwoorden, naast bouwkundige wering.

De vakbekwaamheid van bestrijdingstechnici en een goede voorlichting van alle betrokkenen staan nu centraal. Nederland vervult hier een internationale voorbeeldfunctie: bedrijfsleven en overheden werken samen in de Stichting Vakopleiding Ongediertebestrijding (SVO). Dierplaagbestrijding heeft zich ontwikkeld tot een onderdeel van milieutechniek. Het gaat daarbij om een groot aantal potentieel schadelijke organismen die in en om gebouwen voorkomen: van knaagdieren, insecten en mijten tot en met de huiszwam. De afdeling Bestrijding van Dierplagen (postbus 350, 6700 AJ Wageningen, Vadaring 120, 08370 - 19 061, fax 08370 -24 801) houdt zich in toenemende mate bezig met inspectietaken milieugebied. Een effectieve samenwerking tussen de Hoofdingspectie Milieuhygiëne, gemeente en bedrijven is de basis voor verdere ontwikkeling. In het belang van een duurzaam gezond milieu en nauw daarmee verbonden, de volksgezondheid. De nieuwe naam 'Dierplagen en Milieu' accentueert en is

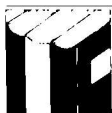
meer in overeenstemming met de huidige ontwikkelingen en stand van zaken'.

In dit eerste nummer (27 bladzijden) worden onder meer de volgende onderwerpen behandeld: 'Hantavirusinfecties in Nederland', 'Het nevelen van insecticiden in de voorraadbescherming', 'Persoonlijke beschermingsmiddelen bij het gebruik van rodenticiden en andere veiligheidsaanbevelingen', 'Difethialon', 'Automatisering van de gegevensverwerking van de Dienst Ongediertebestrijding GG & GD Amsterdam', over de Werkgroep Grote Houtworm en berichten uit de buitendienst. Elk artikel begint met een korte samenvatting in de Engelse taal.

'Dierplagen en Milieu' is een publikatie van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Centrale Directie Voorlichting en Externe Betrekkingen, Van Alkemadealaan 85, 2597 AC 's-Gravenhage.

Handboek voor herkennen van milieuschade in de natuur

Dit handboek is een gezamenlijke uitgave van een groot aantal milieu- en natuurorganisaties en het gaat over het herkennen van milieuschade in en aan de natuur. Drie grote milieuproblemen, de verzuuring, de vermesting en de verdroging, zijn voor de buitenstaander moeilijk zichtbaar in het vrije veld - de natuur oogt immers nog altijd mooi groen. Toch geeft de natuur het al in een vroeg stadium te kennen als er vervuiling optreedt. Voor het eerst wordt in dit nieuwe handboek opgesomd welke signalen de natuur allemaal geeft. De vervuilingstoestand is te herkennen aan het al dan niet voor-

boekbesprekingen

komen van bepaalde planten en dieren en aan andere kenmerken van natuur en landschap. Het gaat dus om veel meer dan alleen de vitaliteit van bomen, bekend uit het verzuringsonderzoek.

Van tien ecosystemen worden in het boek de gezondheidskenmerken en de vervuiling-indicatoren genoemd, gecomplementeerd met een lijst van tweehonderd kenmerkende plante- en diersoorten. Dat de afname van de Groene Specht te wijten is aan de achteruitgang van de Rode Bosmier is een achterhaald sprookje. Het boek wijst ook op de voetangels en klemmen die men ontmoet bij het waarnemen van milieuschade in de natuur.

De milieu- en natuurorganisaties vinden het belangrijk dat veel mensen zich realiseren dat het met de natuur momenteel in een angstig tempo bergafwaarts gaat. 'Het milieu van de natuur' wordt daarbij een handig hulpmiddel. Het boek is in de eerste plaats bestemd voor leden van milieugroepen, terreinbeheerders, amateuronderzoekers, schoolbiologen en milieukundigen die willen weten hoe de natuur er voor staat en al degenen die excursies leiden in het vrije veld.

De milieu- en natuurorganisaties van het Landelijk Milieu Overleg Zure Regen zijn van plan in 1992 op uitgebreide schaal overal in het land natuurexcursies te houden, om de schade door de vervuiling te laten zien, maar ook om te laten zien hoeveel waardevolle natuur nog kan worden gered.

Rolf Roos & Volkert Vintges redactie: Het milieu. Herkennen van verzuring van de natuur, vermesting en verdroging in de natuur. 240 bladzijden, vele minifoto's en pentekeningen, bijlagen (1991). Uitg. Stichting Natuur en

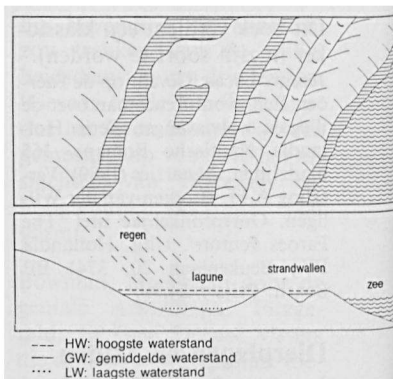
Milieu, Utrecht. Te bestellen bij Milieubook, postbus 18169 (Plantage Middenlaan 2H), 1001 ZB Amsterdam, 020-6 244 989 telefonisch of schriftelijk. Prijs f 19,90 (exclusief verzendkosten).

Oostvaardersplassen: natuurlijk

Onder deze titel heeft de Natuurbeschermingsraad heden een advies uitgebracht aan de minister van Verkeer en Waterstaat en aan de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. In zijn advies geeft de raad zijn visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van de Oostvaardersplassen.

'Oostvaardersplassen: natuurlijk' wil zeggen dat naar het oordeel van de raad 'ontwikkeling van één samenhangend ecosysteem, waarin spontane, natuurlijke processen zich zo veel mogelijk ongestoord kunnen afspelen' als doelstelling centraal moet staan. Dit betekent dat - afgezien van de al lange tijd bestaande tweedeling in een nat binnenkaads en een droog buitenkaads gedeelte - de plaatselijk vergaande compartimentering van de Oostvaardersplassen in verschillende beheerseenheden moet worden opgeheven. Dit grote en belangwekkende natuurgebied dient als éénheid te worden beheerd, waarbij ingrijpen door de mens binnen het gebied zo veel mogelijk moet worden beperkt.

De raad hanteert, als hulpmiddel bij het formuleren van aanbevelingen voor inrichting en beheer, een op de bestaande tweedeling van het gebied afgestemd referentiesysteem. Naar zijn oordeel kan het gebied, waarin een nat en een droog gedeelte van elkaar gescheiden zijn door een kade, het best worden vergeleken

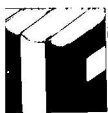
Referentiesysteem: strandwallen met lagune, gevoed door regenwater.

met een lagune achter een strandwal. In dit beeld vormt het binnenkaadse (natte) gedeelte de 'lagune'. De 'strandwal', waarover periodiek overtoellig water uit de 'lagune' afstroomt, bestaat uit de kade en het buitenkaadse (droge) gedeelte. Bij dit referentiesysteem horen onregelmatige schommelingen in het waterpeil. Als gevolg hiervan zal het gebied niet steeds even geschikt zijn voor diverse soorten planten en dieren. De mate, waarin deze soorten in het gebied aanwezig zijn, zal dan ook eveneens onregelmatige schommelingen vertonen.

In de aanbevelingen voor inrichting en beheer staan twee aspecten centraal: het waterbeheer en grote herbivoren.

Waterbeheer

De raad bepleit in de eerste plaats een natuurlijke peilfluctuatie in het binnenkaadse gebied. Als enige maatregel is hier het instellen van een maximumpeil (door middel van overstortdrempels in de kade) noodzakelijk. De compartimentering van het binnenkaadse gebied dient te worden opgeheven. Voor het buitenkaadse gebied adviseert de raad door middel van drempels in de watergangen een zonering van dras naar

boekbesprekingen

droog te realiseren. Doordat in de Oostvaardersplassen sprake is van een gemiddeld neerslagoverschot, moet water uit het reservaat worden afgevoerd. Dit gebeurt momenteel via een tweetal tochten.

Mocht voor de waterafvoer een derde watergang noodzakelijk zijn, dan pleit de raad ervoor deze vanuit de zuidwesthoek van het gebied langs de Oostvaardersdijk richting gemaal De Blocq van Kuffeler aan te leggen.

Hiermee kan tevens vorm worden gegeven aan de ecologische verbindingszone, die in het Natuurbeleidsplan tussen Oostvaardersplassen en Lepe-laarplassen is aangegeven.

De raad wijst hiermee de plannen voor de aanleg van het 'Westerdiep', (een watergang langs de zuidgrens van het gebied richting Lage Vaart) van de hand.

Grote herbivoren

Bij het door de raad gekozen referentiesysteem hoort de

aanwezigheid van grote grazers (herbivoren) die zich in het gehele gebied vrij kunnen verplaatsen. Dit betekent dat binnenrasters moeten worden verwijderd en barrières, zoals de ringsloot rond het binnenkaadse gebied en watergangen in het buitenkaadse gebied, plaatselijk doorwaadbaar moeten worden gemaakt. Bij het referentiesysteem behoort tevens dat grote herbivoren permanent in het gebied aanwezig zijn. De raad bepleit dan ook jaarrondbegrazing met bij voorkeur een breed scala van herbivoren, waaronder Heckrunderen, Koniks en Edelherten. De begrazingsintensiteit dient te worden afgestemd op de winterdraagkracht van het gebied. Er moet, conform de doelstelling, een zo veel mogelijk natuurlijke populatiedynamiek worden nagestreefd.

Ontwikkelingsvisie

De Natuurbeschermingsraad is van mening, dat de doelstel-

lingen en uitgangspunten van de sinds 1987 vigerende Ontwikkelingsvisie Oostvaardersplassen moeten worden losgelaten. Deze zijn naar het oordeel van de raad op enkele punten onderling strijdig en staan een samenhangend beheer van het gebied in de weg.

Persbericht nummer 87 van de Natuurbeschermingsraad (3 juli 1991).

Het advies ligt ter inzage in:

- de bibliotheek van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Bezuidenhoutseweg 73 te 's-Gravenhage;

- de bibliotheek van de Natuurbeschermingsraad, Maliebaan 12 te Utrecht.

Het advies kan tevens worden besteld door overmaking van f 7,- op postgiro 1 565 666 van de Natuurbeschermingsraad te Utrecht, onder vermelding van 'Oostvaardersplassen'.

Inlichtingen over het advies kunnen worden ingewonnen bij drs. S.M. ten Houte de Lange of drs. A.A. Helms. Beiden zijn telefonisch bereikbaar via het nummer 030-331 441.
